

अध्यापक अध्यापन क्षमता- एक विश्लेषण**(2005 च्या अधिनियम 14 चे पुनरावलोकन, अनुच्छेद 10, परिच्छेद 1)****गोविंद नागरगोजे**govindnagargoje33@gmail.com

(शिक्षणशास्त्र)

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड.

गोषवारा.

व्यावसायिक शिक्षकांकडे वैचारिक आणि व्यावहारिकदृष्ट्या चांगली क्षमता असणे अपेक्षित आहे जेणेकरून त्यांना शिकण्याच्या प्रक्रियेत जास्तीत जास्त भूमिका आणि कार्य करता येईल. जागतिकीकरणाच्या युगात शिक्षकांची क्षमता अधिक चांगली करण्यासाठी कायद्यात संकल्पनात्मक पुनर्रचना प्रस्तावित करणे आवश्यक आहे

हा लेख 2005 च्या अधिनियम 14, अनुच्छेद 8, 10, 28 परिच्छेद 1 आणि 3 शिक्षकांच्या मानकांनुसार (राष्ट्रीय शैक्षणिक मानके) मधील शिक्षकांच्या क्षमता सरकारी नियमांमध्ये नमूद केलेल्या क्षमतेची चर्चा करतो. कायद्याला संदर्भित केलेल्या क्षमतांच्या व्याप्तीवर टीकात्मक पुनरावलोकन करून संशोधन केले जाते, जेणेकरून गरजा आणि मागण्यांशी जुळण्यासाठी शिक्षकाला आवश्यक असलेल्या क्षमतांना आकार देण्यासाठी शैक्षणिक प्रक्रियेमध्ये वैचारिक तत्परतेचा पाठपुरावा करता येईल. याचा अभ्यास करण्यासाठी वापरलेली पद्धत ही गुणात्मक दृष्टिकोनासह प्राथमिक स्त्रोत म्हणून सरकारी नियमनवर आधारित अंतर्गत शिक्षकांच्या सक्षमतेच्या व्याप्तीच्या दिशेने प्रेरक आणि घटत्या सामग्रीचे विश्लेषण आहे. या अभ्यासणे हे तथ्य निर्माण केले की सरकारी नियमनातील शिक्षकांच्या सक्षमतेची व्याप्ती सध्याची वास्तविकता आणि भविष्यातील शैक्षणिक गरजांना लागू करण्यासाठी पुरेशी नाही. हा अभ्यास 2005 च्या अधिनियम 14, कलम 10 परिच्छेद 1 मध्ये दोन क्षमता जोडण्याची शिफारस करतो जेणेकरून व्यावसायिक, अध्यापनशास्त्रीय, व्यक्तिमत्व, सामाजिक, नेतृत्व आणि अध्यात्मिक अशा सहा क्षमतांनी बनलेली असेल.

कीवर्ड: अध्यापन क्षमता, व्यावसायिक क्षमता.

2005 च्या अधिनियम 14, पाठ 4 भाग 1, लेख 10 मध्ये

नमूद केल्यानुसार शिक्षकांची पात्रता 8 मध्ये नमूद केल्यानुसार व्यक्तिमत्व क्षमता, शैक्षणिक क्षमता, सामाजिक क्षमता आणि व्यावसायिक कौशल्ये यांचा समावेश होतो ज्या व्यावसायिक शिक्षणाद्वारे प्राप्त केल्या जाऊ शकतात. [1]. औपचारिक न्यायशास्त्रावर आधारित, शिक्षकांच्या मुख्य क्षमतांमध्ये व्यावसायिक, शैक्षणिक, व्यक्तिमत्व आणि सामाजिक क्षमतांचा समावेश होतो, [2]. क्षमता, खरं तर, नेहमी विज्ञानाच्या उभारणीसाठी आणि सुसंस्कृत वर्णाच्या निर्मितीसाठी केंद्रित नसतात [3]. सांस्कृतिक वृत्ती आणि शालेय वातावरणातील प्रतिकूल भाषण यासारख्या कमी शैक्षणिक पर्यावरणीय परिस्थितीसह अनेक कारणांमुळे सध्याच्या शैक्षणिक संकटाकडे लक्ष वेधले आहे [4]. आज शिक्षणातील एक क्षेत्र म्हणजे परस्परसंवाद प्रक्रियेसाठी एक

ठिकाण म्हणून वातावरण आहे [५]. वैयक्तिक चारित्र्यनिर्मितीसाठी पर्यावरण हा एक निर्णायक घटक आहे. जसजसा काळ पुढे गेला तसतसे, कायद्यात सुधारणा होत गेली, त्यानुसार सुधारणा करणे आवश्यक आहे. अंतर-अभ्यासक्रम आणि अभ्यासक्रमेतर क्रियाकलापांच्या क्षेत्रात सकारात्मक प्रभाव प्रदान करण्यासाठी शिक्षक म्हणून शिक्षकांना आवश्यक असलेली अध्यापन क्षमता एक आहे. वास्तविक उदाहरण म्हणून शिक्षकांच्या क्रियाकलापातील सहभागाचा विद्यार्थ्यांवर वैयक्तिकरित्या आणि गटात जोरदार प्रभाव पडेल. कमकुवत नेतृत्व क्षमतेचा शाळेच्या वातावरणात विद्यार्थ्यांच्या कमी शिकण्याच्या प्रेरणेवर परिणाम होतो. शाळेच्या वातावरणात शिकण्याच्या परिस्थितीवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी आणि शिक्षक म्हणून काम करण्यासाठी शिक्षकांचा सहभाग आणि जागरूकता नसल्यामुळे समुपदेशन, मार्गदर्शन हे विद्यार्थ्यांच्या समस्या हाताळण्याचे एकमेव साधन आहे. ही घटना बर्‍याच काळापासून अस्तित्वात आहे ज्यामध्ये शिक्षकांची भूमिका

नियोजन, अंमलबजावणी आणि मूल्यमापन यासह वर्गात शिकवणे आणि शिकण्याच्या क्रियाकलापांपुरती मर्यादित आहे.

2005 चा कायदा 14, कलम 10 प्रकरण 4. यामध्ये वापरलेला दृष्टिकोन अभ्यास हा एक गुणात्मक दृष्टिकोन आहे, दोन्ही सैद्धांतिक आणि अनुभवात्मक. कायदा हे सरकारद्वारे तयार केलेल्या नियमनाचे राज्य आहे ज्यात बंधनकारक शक्ती आहे, संसदेने मंजूर केलेली आहे आणि राज्याच्या प्रमुखाने स्वाक्षरी केली आहे. काही क्रियाकलाप पार पाडण्यासाठी नियमन एक संदर्भ बनते. 2005 चा कायदा 14 शिक्षक आणि व्याख्यात्यांबाबत लेख 10 च्या अध्याय 4 मध्ये नमूद केले आहे की: "अनुच्छेद 8 मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे शिक्षकांच्या सक्षमतेमध्ये शैक्षणिक क्षमता, व्यक्तिमत्त्व क्षमता, सामाजिक क्षमता आणि व्यावसायिक शिक्षणाद्वारे प्राप्त केलेली व्यावसायिक क्षमता समाविष्ट आहे." Boyatzis असा युक्तिवाद करतात की सक्षमता ही एखाद्याच्या मालकीची क्षमता आहे जी एखाद्या व्यक्तीला संस्थेमध्ये काम करण्यासाठी आवश्यक असलेल्या गोष्टी पूर्ण करण्यास सक्षम बनवते जेणेकरून संस्था अपेक्षित परिणाम साध्य करू शकेल. शिक्षकांच्या संदर्भात सक्षमता म्हणजे विद्यार्थ्यांच्या संज्ञानात्मक, भावनिक आणि सायकोमोटर डोमेन विकसित करण्यासाठी क्रियाकलाप करण्याची क्षमता होय. खालील सरकारी नियमांच्या आधारे शिक्षकांच्या सक्षमतेचे परिप्रेक्ष्य विश्लेषण आहे.

नियमन 2005 चा 14 चा कायदा, कलम 8, स्पष्टीकरण, शिक्षकांकडे शैक्षणिक पात्रता, सक्षमता, शिक्षक प्रमाणपत्रे, शारीरिक आणि आध्यात्मिक आरोग्य असणे आवश्यक आहे आणि त्यांच्याकडे राष्ट्रीयतेची जाणीव करण्याची क्षमता असणे आवश्यक आहे.

2005 चा 14 चा कायदा, कलम १०, परिच्छेद १, लेख 8 मध्ये संदर्भित शिक्षकांच्या क्षमतांमध्ये शैक्षणिक क्षमता, व्यक्तिमत्त्व क्षमता, सामाजिक क्षमता आणि व्यावसायिक शिक्षणाद्वारे प्राप्त व्यावसायिक क्षमता यांचा समावेश होतो.

अध्यापनशास्त्रीय सक्षमतेचा अर्थ म्हणजे विद्यार्थ्यांचे शिक्षण व्यवस्थापित करण्याची क्षमता.

व्यक्तिमत्त्व क्षमता म्हणजे सक्षम व्यक्तिमत्त्व क्षमता, एक उदात्त आणि अधिकृत चारित्र्य असणे आणि विद्यार्थ्यांचे उदाहरण असणे.

व्यावसायिक क्षमतेचा अर्थ म्हणजे विषयावर व्यापकपणे आणि खोलवर प्रभुत्व मिळवण्याची क्षमता.

सामाजिक सक्षमतेचा अर्थ म्हणजे विद्यार्थी, सहकारी शिक्षक, विद्यार्थ्यांचे पालक/पालक आणि आसपासच्या समुदायाशी प्रभावीपणे आणि कार्यक्षमतेने संवाद साधण्याची शिक्षकांची क्षमता.

शिक्षांसाठी काही महत्त्वपूर्ण क्षमता पुढीप्रमाणे नमूद केलेल्या आहेत,

- अध्यापनशास्त्रीय क्षमता, b. व्यक्तिमत्त्व क्षमता,
- c. व्यावसायिक क्षमता, d सामाजिक क्षमता.

अध्यापन क्षमता यांचे थोडक्यात विवेचन:

अ. अध्यापनशास्त्रीय सक्षमतेचा अर्थ म्हणजे विद्यार्थ्यांचे शिक्षण व्यवस्थापित करण्याची क्षमता ज्यामध्ये विद्यार्थ्यांची समज, युद्ध आणि शिक्षणाची अंमलबजावणी, शिकण्याच्या परिणामांचे मूल्यमापन आणि विद्यार्थ्यांच्या विविध क्षमता प्रत्यक्षात आणण्यासाठी त्यांचा विकास यांचा समावेश होतो.

ब. वैयक्तिक सक्षमतेचा अर्थ म्हणजे सक्षम, स्थिर, ज्ञानी आणि अधिकृत व्यक्तिमत्त्व हे विद्यार्थी आणि नैतिकतेसाठी आदर्श बनण्याची क्षमता आहे.

क. व्यावसायिक सक्षमतेचा अर्थ म्हणजे शिक्षण सामग्रीवर प्रभुत्व मिळवण्याची व्यापक आणि सखोल क्षमता जी विद्यार्थ्यांना राष्ट्रीय शैक्षणिक मानकांमध्ये निर्धारित केलेल्या योग्यतेच्या मानकांची पूर्तता करण्यासाठी मार्गदर्शन करण्यास सक्षम करते.

ड. सामाजिक सक्षमतेचा अर्थ म्हणजे समाजाचा भाग म्हणून विद्यार्थी, सहकारी शिक्षक, शिक्षण कर्मचारी, विद्यार्थ्यांचे पालक/पालक आणि आसपासच्या समुदायाशी प्रभावीपणे संवाद साधण्याची आणि संवाद साधण्याची शिक्षकांची क्षमता.

इंडोनेशियन भाषेतील शब्दकोशात, 'शिक्षक म्हणजे ज्याचे काम/व्यवसाय शिकवणे आहे.'

ओमर हमालिक यांच्या मते, 'यांनी उद्धृत केले, असा युक्तिवाद केला की पीएआय शिक्षकांच्या सक्षमतेमध्ये वैयक्तिक, व्यावसायिक, सामाजिक, शैक्षणिक आणि नेतृत्व क्षमता या पाच गोष्टींचा समावेश आहे.' सर्वसाधारणपणे शिक्षण क्षेत्रात शिक्षकाची भूमिका महत्त्वाची असते, असा प्रत्येकाचा विश्वास आहे. अशाप्रकारे, शिक्षक, शिक्षक, मार्गदर्शक, प्रशिक्षक, सल्लागार, सुधारक, आदर्श,

वैयक्तिक, संशोधक, सर्जनशीलता चालक, दृश्ये निर्माण करणारे, नियमित कर्मचारी, या त्यांच्या स्थानाकडे लक्ष देत असताना शिक्षकांनी सर्जनशील, व्यावसायिक आणि आनंददायी असणे अपेक्षित आहे. बदल तयार करणारे, कथाकार, अभिनेते, मुक्ती देणारे, मूल्यांकनकर्ते आणि प्रोग्राम केलेले शिक्षण. शिक्षकाला विद्यार्थ्यांना द्यावे लागते. यावरून शिक्षकाकडे वैयक्तिक आणि व्यावसायिक दोन्ही क्षमतांचा संच असणे आवश्यक आहे. तसेच अध्यात्मिक मूल्यांच्या अंमलबजावणीमध्ये वैयक्तिक, आध्यात्मिक क्षमता आत्म-धार्मिकतेच्या रूपात प्रकट होते. विद्यार्थ्यांना आध्यात्मिक मूल्यांचे मूल्य योग्यरित्या शिकवण्यात व्यावसायिक आध्यात्मिक क्षमता लक्षात येते. इतर चार क्षमतांच्या विकासाचा एक प्रकार म्हणून शिक्षकासाठी आध्यात्मिक क्षमतेची मालकी आवश्यक आहे. हे विविध युक्तिवादांवर आधारित आहे की आध्यात्मिक बुद्धिमत्ता हा बुद्धिमत्ता भाग (IQ) आणि भावनिक भाग (EQ) प्रभावीपणे कार्य करण्यासाठी आवश्यक असलेला पाया आहे, जेणेकरून आध्यात्मिक बुद्धिमत्ता मानवी जीवनातील सर्वोच्च बुद्धिमत्ता म्हणून स्थित आहे.

शिक्षक अध्यापन क्षमता याचा विद्यार्थी यावर होणारा परिणाम:

- जसजसा वेळ जातो, तसतसे शिक्षकांच्या सक्षमतेवरील सरकारी नियमांमध्ये कमतरता आढळून येतात ज्या सुधारणे आवश्यक आहे. अंतर-अभ्यासक्रम आणि अभ्यासक्रमेतर क्रियाकलापांच्या क्षेत्रावर प्रभाव टाकण्यासाठी शिक्षक म्हणून शिक्षकांना आवश्यक असलेली क्षमता आहे. वास्तविक उदाहरण म्हणून शिक्षकांच्या क्रियाकलापातील सहभागाचा विद्यार्थ्यांवर वैयक्तिकरित्या आणि गटात जोरदार प्रभाव पडेल. कमकुवत नेतृत्व क्षमतेचा शालेय शैक्षणिक वातावरणात विद्यार्थ्यांच्या शिकण्याच्या प्रेरणेवर परिणाम होतो.
- शालेय वातावरणातील शैक्षणिक वातावरणावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी शिक्षकांच्या सहभागाचा अभाव आणि शिक्षक म्हणून काम करण्यासाठी शिक्षकांच्या जागरूकतेचा अभाव यामुळे विद्यार्थ्यांच्या समस्यांना तोंड देण्यासाठी समुपदेशन मार्गदर्शन (बीके) ची

भूमिका जास्तीत जास्त वाढू शकते. इंडोनेशियन शैक्षणिक प्रणालीमध्ये ही घटना फार पूर्वीपासून अस्तित्वात आहे. शिक्षकांची भूमिका केवळ वर्गात शिकवणे आणि शिकणे क्रियाकलाप पूर्ण करणे मानले जाते. अशा प्रकारे नियोजन, अंमलबजावणी आणि मूल्यमापन भूमिका केवळ हवेतच राहतात.

संशोधनाचे परिणाम :

- संशोधनाचे परिणाम असे दर्शवतात की विद्यार्थ्यांच्या शिकण्याच्या शैली सुधारण्यासाठी शिक्षक नेतृत्व आणि वर्गातील संघटनात्मक वातावरणाचे महत्त्व सकारात्मक आहे, म्हणून शिक्षक नेहमी शिकून आणि कार्यशाळेत उपस्थित राहून त्यांचे शिक्षण नेतृत्व सुधारतात. शिक्षकांचे नेतृत्व आणि वर्गातील वातावरण नियंत्रित करण्यासाठी शिक्षकांची क्षमता हे दोन महत्त्वाचे घटक विद्यार्थ्यांच्या शिकण्याच्या शैलीत योगदान देतात. M.H Matondang (2009: 4) पीटर F. Drucker च्या हवाल्याने, नेत्यांकडे किमान तीन क्षमता असायला हव्यात, म्हणजे वैयक्तिक क्षमता, नेतृत्व प्रभुत्व आणि संघटनात्मक प्रभुत्व.
- शिक्षक आणि विद्यार्थी हे शिकण्याच्या प्रक्रियेतील मध्यवर्ती व्यक्ती आहेत. शिक्षक आणि विद्यार्थी सहकार्याने साहित्य आणि शिक्षणाची उद्दिष्टे त्यांच्या आवडी आणि गरजांनुसार निर्धारित करतात, ज्यामध्ये साहित्य मिळवण्याचा आणि शिकण्याची उद्दिष्टे साध्य करण्याचा सर्वात योग्य मार्ग कसा आहे हे निर्धारित करणे समाविष्ट आहे. किमान नऊ शिक्षकांच्या भूमिका आहेत ज्या अभ्यासक्रम चालवण्यामध्ये पूर्ण केल्या पाहिजेत, ज्यापैकी एक म्हणजे वर्गात नेता म्हणून. शिकण्याच्या प्रक्रियेदरम्यान वर्गात अभ्यासक्रमाची यशस्वी अंमलबजावणी करण्यात शिक्षकांची मोलाची भूमिका असते.
- जेव्हा शिक्षणाची अंमलबजावणी वर्गात आणि वर्गाबाहेर दोन्ही ठिकाणी होते तेव्हा शिक्षक देखील नेता बनू शकतो. ध्येय हे आहे की शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना शिकण्याच्या उद्दिष्टांशी संबंधित नेतृत्व कार्यानुसार नेतृत्व करणे अपेक्षित आहे. शिकण्याच्या

प्रेरणेवर नेतृत्वाचा प्रभाव लक्षणीय परिणाम दर्शवितो. हे सूचित करते की शिक्षकांच्या भूमिका, कार्ये आणि कार्ये पार पाडण्यासाठी नेतृत्व क्षमता आवश्यक आहे. नेतृत्व म्हणजे एखाद्या व्यक्तीची इतर लोकांना प्रभावित करण्याची, मार्गदर्शन करण्याची, निर्देशित करण्याची किंवा व्यवस्थापित करण्याची क्षमता आहे जेणेकरून त्यांना अपेक्षित उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी काहीतरी करायचे आहे.

वरील संक्षिप्त स्पष्टीकरणाच्या आधारे, 2005 च्या अधिनियम 14 मध्ये नमूद केल्यानुसार, कलम 10 मध्ये नमूद केल्यानुसार शिक्षकांच्या सक्षमतेच्या व्याप्तीचे विशेषतः शिक्षकांच्या सक्षमतेच्या संकल्पनेची पुनर्रचना करून, किमान आध्यात्मिक क्षमता आणि नेतृत्व क्षमता या दोन क्षमता जोडून पुनरावलोकन करणे आवश्यक आहे.

निष्कर्ष

वरील स्पष्टीकरणाच्या आधारे, असा निष्कर्ष काढला जाऊ शकतो की कलम 10 च्या अध्याय 4 मधील शिक्षक आणि व्याख्याबाबत 2005 च्या अधिनियम 14 मध्ये नमूद केल्यानुसार शिक्षकांच्या सक्षमतेच्या संकल्पनेची पुनर्रचना करणे आवश्यक आहे. आज शिक्षकांसमोरील शैक्षणिक आव्हाने. या गरजा म्हणजे ज्ञान, कौशल्ये आणि वर्तनांचा एक संच आहे ज्यामध्ये शिक्षकाने व्यावसायिक कर्तव्ये पार पाडण्यासाठी, जसे की व्यावसायिक, शैक्षणिक, व्यक्तिमत्व, सामाजिक, नेतृत्व आणि आध्यात्मिक क्षमता असणे आवश्यक आहे.

संदर्भ

- १] Peraturan Pemerintah RI, "Peraturan Pemerintah RI Nomor 32 Tahun 2013 tentang Standar Nasional Pendidikan," p. 52, 2013.
- २] M. I. Farisi, "स्ट्रक्चर कुरीकुलम पॅडीडिकान गुरु untuk mengembangkan kompetensi guru yang berkarakter dan berbasis Budaya," क्र. नोव्हेंबर, पृ. 1-11, 2010.
- ३] एम. एच. अशिसद्दीकी, "कॉम्पेटेन्सी सोशल गुरु दलम पेम्बेलाजारन आणि पॅगेम्बांगन्या," खंड. XVII, नाही. 14, पृ. 61-67, 2012.
- ४] ए. सुहारतिनी, "पेसॅट्रेनमधील इस्लामिक मूल्यांचे आंतरिकीकरण," इस्लामचे अंतर्गतीकरण. मूल्ये ini Pesantren, vol. 2, 2016.
- ५] के.ओ. ओरझबायेवा, "व्यावसायिक क्षमता जागतिकीकरणाच्या युगातील शिक्षक," इंट. जे. पर्यावरण. विज्ञान शिक्षण., व्हॉल. 11, क्र. 9, पृ. 2659-2672, 2016.
- ६] KBBI, "कामुस बेसर बहासा इंडोनेशिया." पुसत बहासा, 2010.
- ७] एम. हंबाली, "मानेजेमें पॅगेम्बांगन कॉम्पेटेन्सी गुरु पै," जे. एमपीआय, व्हॉल. 1, 2016.
- ८] A. Syukur, "Nilai Strategis Kompetensi Profesional dan Kompetensi Pedagogik Guru Dalam
- ९] पेनिंगकाटन हसील उजियान नॅशनल (स्टुडी कासुस दी मदरसा इब्तिदाईह (एमआय) ग्लोबल ब्लोटॉगन कोटा सलाटिगा), "व्हॉल. 9, क्र. 2, पृ. 515-536, 2015.